PHÁC ĐỒ ĐIỀU TRỊ NỨT KẼ HẬU MÔN

I/ ĐỊNH NGHĨA:

Nứt kẽ hậu môn là một bệnh được đặt trưng bởi một vét loét nông giống như một vết rách nằm ở ống và rìa hậu môn, bệnh được biểu hiện bằng tam chứng:

- Đau hậu môn
- Vết nứt kẽ hậu môn
- Co cứng cơ thắt trong.

Nguyên nhân theo YHCT :

- Thấp nhiệt hoặc táo nhiệt uất kết ở giang môn.
- Âm hư tân dịch thiếu.

II/ CÁC THỂ LÂM SÀNG:

1/ Thể táo nhiệt: bệnh mới mắc hoặc đợt cấp.Tại vết loét nứt da niêm, nông, bờ vết loét còn mềm mại, đáy màu hồng, không thấy sợi cơ thắt trong ở đáy ổ loét. Đại tiện táo kết, khó, rặn nhiều, ra máu màu đỏ tươi, nhỏ giọt. Chất lưỡi đỏ, rêu lưỡi vàng khô.Mạch sác hữu lực.

2/ Thể thấp nhiệt: bệnh mới mắc hoặc đợt cấp.Tại vết loét có sưng, nóng, đỏ, đau nhiều, có thể có mủ, có thể sốt.Đại tiện khô táo hoặc nhầy nhớt, rặn nhiều. Chất lưỡi đỏ, rêu lưỡi vàng nhớt. Mạch hoạt sác, hữu lực.

3/ Âm hư nội nhiệt: bệnh mắc lâu ngày.Vết loét đau âm ỉ, không sưng đỏ, rỉ ít dịch mủ loãng hoặc dính ướt.Người gầy, da môi khô, lưỡng quyền đỏ, trong người háo nóng. Đại tiện táo, tiểu vàng. Lưỡi gầy đỏ, rêu vàng mỏng khô. Mạch tế sác.

III/ ĐIỀU TRỊ

❖ **Nguyên tắc điều trị:**

- Điều trị nội khoa trước bao gồm: kháng viêm - giảm đau – nhuận tràng.
- Chỉ khi điều trị nội không thành công: bệnh nhân vẫn đau kéo dài, có hoặc không kèm theo chảy máu; gây ảnh hưởng đến sức khỏe và sinh hoạt của bệnh

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM

nhân. Khi đó sẽ có chỉ định điều trị thủ thuật (nong hậu môn) hoặc phẫu thuật cắt bán phần cơ thắt trong.

❖ **Điều trị cụ thể:**

A) Điều trị nội khoa theo yhct:

1) Thể táo nhiệt:

- Pháp trị: **Thanh nhiệt lương huyết, công hạ thông tiện**

Bài thuốc 1:Ma tử nhân thang

Vị thuốc	*Liều dùng*	*Vị thuốc*	*Liều dùng*
Đại hoàng	*4-6g*	*Bạch thược*	*8-12g*
Chỉ thực	*4-10g*	*Sinh địa*	*12-16g*
Hậu phác	*6-10g*	*Huyền sâm*	*8-12g*
Mè đen	*10-20g*	*Mạch môn*	*12-16g*
Hạnh nhân	*4-10g*		

Bài thuốc 2: Tăng dịch thừa khí thang:

Vị thuốc	*Liều dùng*	*Vị thuốc*	*Liều dùng*
Đại hoàng	*4-6g*	*Sinh địa*	*12-16g*
Mang tiêu	*4-8g*	*Huyền sâm*	*8-12g*
Mạch môn	*12-16g*		

- Nếu chảy máu nhiều gia trắc bá diệp sao đen 12-16g, cỏ mực sao đen 16-20g, hoa hòe 10-12g.
- Vệ sinh tại chỗ: ngâm rữa hậu môn bằng nước ấm pha muối.
- Thời gian điều trị 2-3 tuần, nếu không hiệu quả thì điều trị ngoại khoa.

2) Thể thấp nhiệt:

- Pháp trị: thanh nhiệt trừ thấp, giải độc bài nùng, sinh cơ.
- Bài thuốc 1: **Thác lý tiêu độc tán**.

Vị thuốc	*Liều dùng*	*Vị thuốc*	*Liều dùng*
Sinh Hoàng kỳ	*20-30g*	*Đương quy*	*10-12g*
Tạo giác	*4-08g*	*Thương truật*	*08-10g*
Kim ngân hoa	*12-16g*	*Phục linh*	*10-12g*

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM

Cát cánh	*08-10g*	*Đảng sâm*	*12-16g*
Bạch chỉ	*08-10g*	*Bạch thược*	*08-12g*
Xuyên khung	*08-10g*		

Bài thuốc 2: Nghiệm phương

Vị thuốc	***Liều dùng***	***Vị thuốc***	***Liều dùng***
Bồ công anh	*10-12g*	*Hoa hòe*	*12-16g*
Kim ngân hoa	*16-20g*	*Kinh giới*	*10-12g*
Liên kiều	*12-16g*	*Trắc bá diệp sao đen*	*16-20g*
Hoàng bá	*6-10g*	*Cỏ mực sao đen*	*16-20g*
Đương quy	*10-12g*	*Chỉ xác*	*08-10g*
Xích thược	*08-12g*	*Cam thảo*	*4-08g*
Sinh địa	*12-16g*		

- Nếu táo bón nhiều, gia đại hoàng 2-4g, diếp cá (loại khô)15-25g.
- Phối hợp với thuốc tây:

  + Kháng sinh: Cefixim 200mg 1viên x 2 lần/ngày,

  Hoặc Ofloxacin 500 mg 1 viên x 2 lần/ngày.

  + Kháng viêm chống phù nề, cầm máu:

  Daflon 2 viên x 2 lần/ ngày hoặc Ginkorfort 2 viên x 2 lần/ ngày

  Hoặc Alphachymotrypsin 4,2 mg 2 viên x 2 lần/ ngày

  + Giảm đau: Paracetamol 500 mg 1 viên x 3 lần/ ngày.

  + Thuốc : proctolog (viên đạn) 1 viên x 2 lần đặt hậu môn/ ngày

  Protolog (cream) thoa vết loét hậu môn 2 lần/ ngày.
- Vệ sinh tại chỗ: ngâm rữa hậu môn bằng nước ấm pha muối.
- Thời gian điều trị 2-3 tuần, nếu không hiệu quả thì điều trị ngoại khoa

3) Thể âm hư nội nhiệt:

- Pháp trị: dưỡng âm thanh nhiệt, bài nùng sinh cơ.
- Bài thuốc: **Thanh cốt tán**

Vị thuốc	***Liều dùng***	***Vị thuốc***	***Liều dùng***
Thạch cao	*12-20g*	*Sài hồ*	*8-16g*

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM

Miết giáp	*12-20g*	*Hoàng liên*	*4-12g*
Địa cốt bì	*8-16g*	*Tần giao*	*6-10g*
Tri mẫu	*8-16g*	*Cam thảo*	*4-12g*

- Bài thuốc: **Tăng dịch thừa khí thang gia giảm**

Vị thuốc	***Liều dùng***	***Vị thuốc***	***Liều dùng***
Đại hoàng	*4-6g*	*Ngọc trúc*	*6-12g*
Bạch thược	*8-12g*	*Thạch hộc*	*6-12g*
Huyền Sâm	*8-12g*	*Mè đen*	*10-20g*
Sinh địa	*8-16g*	*Bá tử nhân*	*6-12g*
Mạch môn	*6-12g*	*Qua lâu nhân*	*8-16g*

Trong cả 3 thể bệnh trên, nếu bệnh nhân không dùng thuốc thang thì dùng các thuốc thành phẩm. Dùng một trong các thuốc sau:

+ Diệp hạ châu 2 gói x 2 lần/ ngày.
+ Cenditan 3 viên x 2 lần/ ngày.
+ Nhuận tràng 10 viên x 2 lần/ngày.
+ Ngân kiều giải độc: 3V x 2 lần /ngày
+ Cao tiêu độc : 45ml x 2lần/ ngày
+ Superyn 3 viên x 2 lần/ ngày.

B) Điều trị ngoại khoa:

Chỉ định: Nứt kẽ hậu môn mãn hoặc nứt kẽ hậu môn cấp điều trị nội khoa không hiệu quả

1/ Nong hậu môn:

- Mục đích: Làm dãn cơ thắt hậu môn vì nứt hậu môn bao giờ cũng có tình trạng co thắt liên tục của cơ thắt hậu môn.
- Nong hậu môn được thực hiện bằng tay hay bằng dụng cụ.
- Nong hậu môn rất nhạy cảm nên trước khi tiến hành nong hậu môn bệnh nhân cần được chuẩn bị chu đáo, vô cảm bằng tê tại chổ hoặc tê tủy sống. Dùng dụng cụ nong hậu môn để nong hậu môn càng rộng càng tốt trong khoảng 5-7 phút.

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM

- 2/Phẫu thuật: có 3 loài phẫu thuật
- a/ Cắt hở thương tổn: thương tổn ở nứt hậu môn được cắt bỏ hết, sau khi lấy bỏ thương tổn sẽ thấy rõ các thớ của cơ thắt trong chạy theo vòng hậu môn. Cắt bằng dao điện hay laser co2
- b/ Cắt cơ thắt trong:
- Mục đích là làm giảm trương lực cơ thắt trong vì một trong những nguyên nhân sinh bệnh của nứt hậu môn lả cơ thắt trong tăng trương lực và co cứng. Phẫu thuật mang lại kết quả rất tốt cho đa số các trường hợp. Hiện nay nó là phương pháp được ưa chuộng và phổ biến. Cơ thắt được cắt ở hai vị trí:
  + Vị trí 6h đường cắt ở ngay nơi tổn thương nứt hậu môn
  + Vị trí 3h hoặc 9h:
- Phương pháp cắt hở: Rạch ở vị trí 3h hoặc 9h cắt một phần cơ thắt trong, đường rạch da được khâu lại hay để hở.
- Phương pháp cắt kín: dùng dao mỗ đầu nhọn đâm sâu vào rãnh liên cơ thắt 2cm, quay lưỡi dao vào phía trong để cắt cơ thắt trong dưới niêm mạc, không cần khâu vì đường rạch rất nhỏ.

c/ Cắt cơ thắt trong và tạo hình hậu môn: cắt bờ thương tổn nứt kèm với cắt mở cơ thắt và tạo hình lại hậu môn bằng cách phẫu tích để kéo niêm mạc từ trong ống hậu môn xuống khâu với cơ thắt đã được cắt mở.

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM

Sơ đồ:

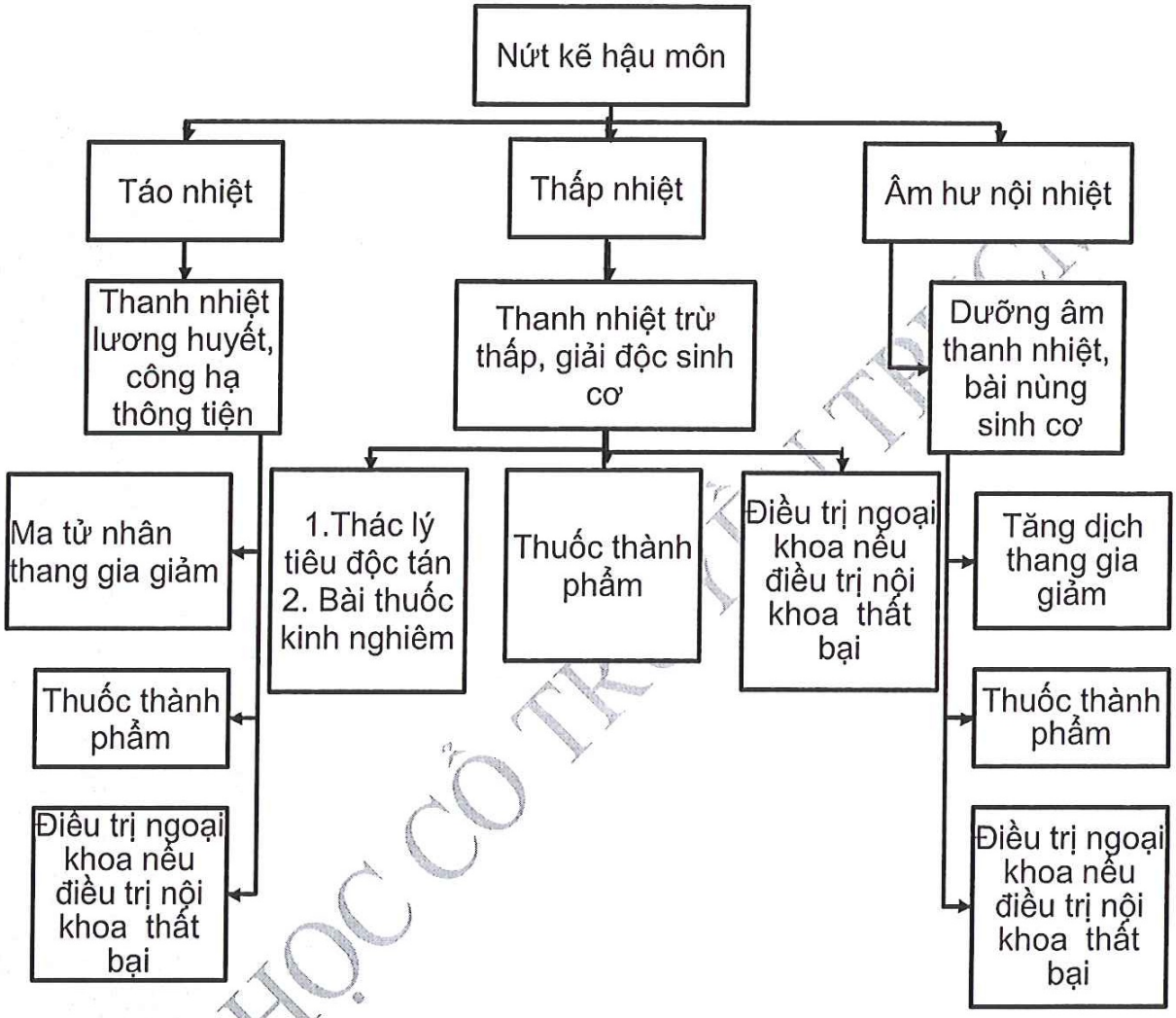

BV Y HỌC CỔ TRUYỀN TPHCM